

**Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών  
Κοινό Διαπανεπιστημιακό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα  
Σπουδών «Δημιουργική Γραφή (ΔΓΡ)»**

**Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία**

**Η γραφή της μεταναστευτικής εμπειρίας : μετα-κινήσεις και ταυτότητες σε  
τρία έργα της ελληνικής και ευρωπαϊκής λογοτεχνίας του 21ου αιώνα**

**Άννα Πάου  
ΑΜ:520067**

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Αντωνιάδου Ολυμπία ΣΕΠ Ελληνικό Ανοικτό  
Πανεπιστήμιο**

**Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Συμεωνίδης Θωμάς ΣΕΠ Ελληνικό Ανοικτό  
Πανεπιστήμιο**

**Ιούνιος 2026**

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή/της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο/η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίας στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του/της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του/της συγγραφέα/δημιουργού. Ο/Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.





## Περίληψη

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία επιχειρεί μια σύνθετη ακαδημαϊκή και καλλιτεχνική προσέγγιση του σύγχρονου φαινομένου της μετανάστευσης, της προσφυγιάς και της μετοικεσίας, συνδυάζοντας τη θεωρητική συγκριτική ανάλυση με τη λογοτεχνική παραγωγή. Στο θεωρητικό μέρος, εξετάζονται οι έννοιες της πολιτισμικής υβριδικότητας, του «τρίτου χώρου» και των «ζωνών επαφής», όπως αυτές αποτυπώνονται στο γραμματολογικό γένος της αυτομυθοπλασίας και της γραφής της μνήμης. Μέσα από τη μελέτη τριών σύγχρονων λογοτεχνικών έργων —«Το Ελσίνκι» του Θεόδωρου Γρηγοριάδη για την ελληνική πεζογραφία, το «Χωρίς Προστασία» του Ολιβιέ Αντάμ για τον γαλλικό κοινωνικό ρεαλισμό και την «Άνοιξη» της Άλι Σμιθ για τη βρετανική μεταδομική γραφή— αναδεικνύονται οι διαφορετικές αφηγηματικές στρατηγικές και οι γλωσσικοί κώδικες (όπως η χρήση των greeklish) που επιστρατεύονται για την αναπαράσταση του «Άλλου» και τη διαχείριση του μεταναστευτικού τραύματος.

Στο δημιουργικό μέρος, το οποίο τιτλοφορείται «Η Αβάντα θα 'ναι πάντα μέσα στην καρδιά μου», η θεωρία μετουσιώνεται σε πράξη μέσα από μια πολυφωνική, μη γραμμική αφήγηση. Η ιστορία παρακολουθεί τον υπαρξιακό εκτοπισμό του Ματέο και της Χιμένα μεταξύ Αθήνας, Βερολίνου και Λαυρίου, ενσωματώνοντας ψηφιακές επιστολογραφίες και ημερολογιακές καταγραφές. Μέσα από μια μαγικο-ρεαλιστική ρωγή του χρόνου, η παγωμένη ευρωπαϊκή γραφειοκρατία και η κοινωνική απομόνωση ανατρέπονται από τον αισθησιακό ρυθμό της κουβανέζικης σάλτσα και του εξωτικού ερωτισμού, μετατρέποντας τελικά την ίδια την κινηματογραφική γραφή και τη μνήμη σε μια νέα, ελεύθερη πατρίδα που αντιστέκεται στην ξеноφοβία και προάγει τον απόλυτο σεβασμό στη διαφορετικότητα.

## Λέξεις-Κλειδιά

Μεταναστευτική Λογοτεχνία, Δημιουργική Γραφή, Πολιτισμική Υβριδικότητα, Τρίτος Χώρος, Αυτομυθοπλασία, Ψυχικό Τραύμα, Κοινωνικός Ρεαλισμός, Μαγικός Ρεαλισμός, Ψηφιακή Επιστολογραφία, Greeklish, Queer Ταυτότητα, Πολιτική Πράξη.

## Abstract

This Master's Thesis attempts a complex academic and artistic approach to the contemporary phenomenon of migration, refugeehood, and displacement by combining comparative theoretical analysis with creative literary production. In the theoretical section, the concepts of cultural hybridity, the "third space," and "contact zones" are examined as they manifest within the literary genres of autofiction and the writing of memory. Through the study of three contemporary literary works —*Helsinki* by Theodoros Grigoriadis for modern Greek prose, *À l'abri de rien* by Olivier Adam for French social realism, and *Spring* by Ali Smith for British post-structuralist writing— the thesis highlights the diverse narrative strategies and linguistic codes (such as the use of Greeklish) employed to represent the "Other" and manage migratory trauma.

In the creative section, titled "Havana Will Always Be in My Heart," theory is transmuted into practice through a polyphonic, non-linear narrative. The story traces the existential displacement of Mateo and Jimena across Athens, Berlin, and Lavrio, integrating digital correspondence and diary entries. Through a magical-realist rupture of time, frozen European bureaucracy and social isolation are overturned by the sensual rhythm of Cuban salsa and exotic eroticism, ultimately transforming the cinematic writing itself and memory into a new, free homeland that resists xenophobia and promotes absolute respect for diversity.

## Keywords

Migrant Literature, Creative Writing, Cultural Hybridity, Third Space, Autofiction, Psychological Trauma, Social Realism, Magical Realism, Digital Correspondence, Greeklish, Queer Identity, Political Act.

## Βιβλιογραφικές Αναφορές

### Ελληνόγλωσσες

Αγοραστός, Κ. (2024). Θεόδωρος Γρηγοριάδης: «Κλείνει ένας κύκλος αγάπης και γραφής ταυτόχρονα»[Συνέντευξη].Bookpress. <https://bookpress.gr/sinenteuxeis/ellines/theodoros-grigoriadis-kleinei-enas-kyklos-agapis-kai-grafis-taytoxrona>

Αντωνιάδου, Ο. (2006α). *Η ελληνική μεταναστευτική λογοτεχνία στο γαλλόφωνο χώρο: Ζητήματα ταυτότητας και ετερότητας* (Διδακτορική διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Αντωνιάδου, Ο. (2006β). Πώς ένα κόκκινο γιλέκο έκανε το γύρο του κόσμου: Ένα ταξίδι μέσα στον λαβύρινθο της παγκοσμιοποίησης. Στο *Πρακτικά Επιστημονικής Ημερίδας: Λογοτεχνία και Παγκοσμιοποίηση*. Εργαστήριο Συγκριτικής Γραμματολογίας Α.Π.Θ.

Αντωνιάδου, Ο. (2011). Λογοτεχνία, διασποροποίηση και συνοροχώρες: Η περίπτωση της ελληνικής λογοτεχνίας της μετοικεσίας στο γαλλόφωνο χώρο του 20ού αιώνα. Στο *Πρακτικά του Τέταρτου Συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών (Γρανάδα, 9-12 Σεπτεμβρίου 2010)* (Τόμ. 5, σσ. 713–730). Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών.

Άπατρισαγάπη.(2024,21 Αυγούστου).*ΗΚαθημερινή*.<https://www.kathimerini.gr/culture/563168041/apatris-agapi/>

Βέικου, Μ., & Λαλαγιάννη, Β. (2015). Μετανάστευση και λογοτεχνική γραφή: Ορισμοί, διαδράσεις, εννοιολογικοί σχηματισμοί. Στο Μ. Βέικου & Β. Λαλαγιάννη (Επιμ.), *Μετανάστευση, κοινωνικές και πολιτισμικές εκφάνσεις: Θεωρητικά σχήματα, εννοιολογικοί προσδιορισμοί και ορολογία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος: Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <http://hdl.handle.net/11419/5225>

Βογιατζάκη, Ε. (2016). *Τα αισθητικά ρεύματα στην ευρωπαϊκή και τη νεοελληνική λογοτεχνία του 19ου και του 20ού αιώνα: Από τον Νεοκλασικισμό έως και τον Μοντερνισμό*. Gutenberg.

Γρηγοριάδης, Θ. (2024). *Ελσίνκι*. Πατάκης.

Η ερωτική σχέση του Έλληνα Αντώνη και του Κούρδου Αβίρ. (2026, 21 Ιουνίου). LiFO. <https://www.lifo.gr/culture/vivlio/elsinki-toy-theodoroy-grigoriadi-i-erotiki-shesi-toy-ellina-antoni-kai-toy-koyrdoy>

Ζήρας, Α. (2001). Η λογοτεχνία της μετοικεσίας και το δίλημμα: Αυτονομία ή ενσωμάτωση. *Διαβάζω*, (415), 92–99.

Καπλάνι, Γ. (2006). *Μικρό ημερολόγιο συνόρων*. Εκδόσεις Λιβάνη

Καψωμένος, Ε. (2003). *Αφηγηματολογία*. Πατάκης.

Κεσσούδη, Α. (2015). *Το μετατραυματικό στρες των μεταναστών* (Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία). Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Κομοτηνή.

Λαλαγιάννη, Β. (2006). *Η μεταναστευτική γραφή στη γαλλική γλώσσα*. Εκδόσεις Κορνηλία Στεφανάκη.

Λαλαγιάννη, Β. (2010α). *Οριενταλισμός και μεταναστευτική γραφή*. Εκδόσεις Κορνηλία Στεφανάκη / Σειρά «Διακειμενικά».

Λαλαγιάννη, Β. (2010β). Από τα οριακά σημεία του αστικού τοπίου στον συμβολικό χάρτη της εθνικής ιστορίας: Διαδρομές του Cinema beur. Στο Δ. Φίλιας κ.ά. (Επιμ.), *Πολύχρωμες ψηφίδες: Γαλλοφωνία και πολυπολιτισμικότητα* (σσ. 89-102). Γρηγόρης.

Μίγδος, Η. (2020, Νοέμβριος 23). *Θεόδωρος Γρηγοριάδης: «Η λογοτεχνία είναι μια μορφή δικαίωσης»* [Συνέντευξη]. Lavart. <https://www.lavart.gr/theodwros-grhgoriadhs-h-logotexnia-einai-mia-morfi-dikaiwshe/>

Μπλιούμη, Α. (2010). *Μεταναστευτική λογοτεχνία: Θεωρητικές προσεγγίσεις*. Εκδόσεις Κορνηλία Στεφανάκη.

Μπογιάννου, Ε. (2024). Σύνορα και ταυτότητες: Για το «Ελσίνκι» του Θεόδωρου Γρηγοριάδη [Βιβλιοκριτική]. *Φρέαρ*. Ανακτήθηκε 2 Ιουνίου 2026 από <https://frear.gr/?p=36109>

Παπαλεοντίου, Μ. (2014). *Ο λογοτεχνικός γραμματισμός στην πεζογραφία: Στοιχεία θεωρίας της αφήγησης*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου.

Περαντωνάκης, Γ. Ν. (2024). *Για το μυθιστόρημα του Θεόδωρου Γρηγοριάδη Ελσίνκι*. Bookpress. Ανακτήθηκε 2 Ιουνίου 2026 από <https://bookpress.gr/kritikes/elliniki-pezografia/20402-elsinki-tou-thodorou-grigoriadi-kritiki-mia-agapi-kontra-se-olous-kai-se-ola>

Πούλιου, Ε. (2015). *Ο μαγικός ρεαλισμός στη νεοελληνική λογοτεχνία: Η περίπτωση της Ζυράννας Ζατέλλη* (Πτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Πράσινος, Λ. (1985). *Ο Σομάλης*. Εστία.

Σμιθ, Ά. (2022, Ιούνιος 12). *Η νέα γενιά μάς αποδεικνύει ότι πρέπει και μπορούμε να αλλάξουμε* [Συνέντευξη]. Bookpress. Ανακτήθηκε 17 Ιουνίου 2026 από <https://bookpress.gr/sinenteuxeis/xenoi/15734-ali-smith-i-nea-genia-mas-apodeiknyei-oti-prepei-kai-oti-boroyme-na-allaksoume>

Ντοστογιέφσκι, Φ. (2008). *Ο Ηλίθιος* (Ε. Μπακοπούλου, Μετάφρ.). Εκδόσεις Ινδικτος.

## Ξενόγλωσσες & Μεταφρασμένες

Adam, O. (2008). *Χωρίς προστασία* (Θ. Σκάσης, Μτφρ.). Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2005 με τίτλο *À l'abri de rien*).

Albert, C. (1999). *L'immigration dans le roman francophone contemporain*. Karthala.

Appadurai, A. (1996). *Modernity at large: Cultural dimensions of globalization*. University of Minnesota Press.

Bakhtin, M. (1984). *Problems of Dostoevsky's poetics* (C. Emerson, Ed. & Trans.). University of Minnesota Press.

Barry, P. (2013). *Γνωριμία με τη θεωρία: Μια εισαγωγή στη λογοτεχνική θεωρία και κριτική* (Α. Νάτσινα, Μτφρ.). Βιβλιόραμα.

Barthes, R. (1982). Authors and writers. In S. Sontag (Ed.), *A Barthes reader* (pp. 185-193). Hill and Wang.

Barthes, R. (1988). Ο θάνατος του συγγραφέα. Στο Α. Ρινόπουλος (Επιμ.) & Γ. Σπανός (Μτφρ.), *Εικόνα – Μουσική – Κείμενο* (σσ. 137-143). Πλέθρον.

Barthes, R. (2002). The death of the author. In A. McCleery & D. Finkelstein (Eds.), *The book history reader* (pp. 221-224). Routledge.

Barthes, R. (2008). *Η απόλαυση του κειμένου* (Φ. Χατζηδάκη & Γ. Κρητικός, Μτφρ.). Ράππα. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1973 με τίτλο *Le plaisir du texte*).

Bhabha, H. K. (1994). *The location of culture*. Routledge.

Bowers, M. A. (2004). *Magic(al) realism*. Routledge.

Bowman, B. (2020). "Imagine if they told the truth": Greta Thunberg's sincerity and the politics of climate change. *Journal of Youth Studies*, 23(1), 72-87. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1599574>

Byrne, E. (2020). Autumn, Winter, Never Spring: Brexit season. *Open Arts Journal*, (8), 84–92. <http://dx.doi.org/10.5456/issn.2050-3679/2020s06>

Byrne, K. (2020). *Contemporary fiction and the post-human condition*. Palgrave Macmillan.

Delvaux, M. (1995). L'ironie du sort: Le tiers-espace dans la littérature beur. *The French Review*, 68(4), 681-693.

Derrida, J. (2007). A certain impossible possibility of saying the event (G. Hanrahan, Trans.). *Critical Inquiry*, 33(2), 441–461. <https://doi.org/10.1086/511496>

Dostoevsky, F. (2003). *The Idiot* (D. McDuff, Trans.). Penguin Books. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1869).

Eagleton, R. (Ed.). (2018). *Brexit and literature: Critical and cultural responses*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351203197>

Freud, S. (1915α). Instincts and their vicissitudes. In S. Freud (Ed.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Vol. 14, pp. 109-140). Hogarth Press.

Freud, S. (1915β). Repression. In S. Freud (Ed.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Vol. 14, pp. 141-158). Hogarth Press.

Freud, S. (1923). The ego and the id. In S. Freud (Ed.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Vol. 19, pp. 1-66). Hogarth Press.

Gabbard, G. O. (2010). *Ψυχοδυναμική ψυχοθεραπεία μακράς διάρκειας: Ένα εγχειρίδιο* (Γ. Κρασσπούλου, Μτφρ.). Εκδόσεις Καστανιώτη.

Gefen, A. (2021). *Réparer le monde: La littérature française face au XXIe siècle*. Corti. <https://editions-corti.fr/livres/reparder-le-monde>

Genette, G. (2007). *Σχήματα III: Ο λόγος της αφήγησης, δοκίμιο μεθοδολογίας* (Μπ. Λυκούδης, Μτφρ., Ε. Καψωμένος, Επιμ.). Πατάκης.

Hensher, P. (2024, October 19). Remove the tired politics, and Ali Smith's new novel is a charm. *The Telegraph*. <https://www.telegraph.co.uk/books/what-to-read/review-gliff-ali-smith/>

O'Brien, K., Selboe, E., & Hayward, B. M. (2018). Exploring youth activism on climate change: Dutiful, disruptive, and dangerous dissent. *Ecology and Society*, 23(3), 1-8. <https://doi.org/10.5751/ES-10287-230327>

Shaw, K. (2021). *Brexlit: British literature and the European project*. Bloomsbury Academic. <https://doi.org/10.5040/9781350090866>

Shaw, K., & Upstone, S. (2021). Transglossic fictions. In K. Shaw (Ed.), *Brexlit: British literature and the European project* (pp. 185-210). Bloomsbury Academic.

Smith, A. (2019). *Spring*. Penguin Books / Hamish Hamilton.

Thunberg, G. (2019). *No one is too small to make a difference*. Penguin Books.

Thunberg, G. (2022). *The climate book*. Allen Lane.

Tuńska, W. (2024). Review: Brexlit: British literature and the European project by Kristian Shaw, London: Bloomsbury Academic, 2021. *C21 Literature: Journal of 21st-Century Writings*, 11(1), 1-7. <https://doi.org/10.16995/c21.10859>

Vermeulen, T. (2015). The new “depthiness.” *e-flux Journal*, (61), 1–14.

Vermeulen, T., & van den Akker, R. (2010). Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*, 2(1), 1–14. <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>

Vermeulen, T., & van den Akker, R. (2017). Metamodern depth, or “depthiness.” In R. van den Akker, A. Gibbons, & T. Vermeulen (Eds.), *Metamodernism: Historicity, affect, and depth after postmodernism* (pp. 147–150). Rowman & Littlefield International Ltd.

Viart, D. (2024). Le geste et la forme. Ce que fait la littérature; ce qui fait littérature. *Ce que fait la littérature*, 123-138. <https://doi.org/10.4000/15ucq>

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα: Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.